

'Bewezen fokstieren zijn niet meer interessant'

Ophief over indexdraai

Bij de indexdraai van april voerde GES de basisaanpassing, een Inet-wijziging én de introductie van composites door. Dit bepaald niet tot ieders tevredenheid. De beenkwaliteit kan niet meer worden afgelezen, fokstieren komen er niet meer aan te pas en Nederland zou zijn identiteit verliezen, blijkt uit een rondgang langs de KI's.

Ze gelden als de wereldwijd meest invloedrijke Holstein-stieren en kunnen worden gezien als de grondleggers van de huidige genomicsfokkerij, O Man, Goldwyn en Shottle. De overeenkomst tussen de drie stieren is dat ze sinds de indexdraai van vorige maand alle drie ondergemiddeld scoren voor het beenwerk. Shottle scoort 98, Goldwyn 97 en O Man komt niet verder dan 96.

Internationaal onomstreden

De veranderingen die de voor de fokwaardeschatting verantwoordelijke stichting

Genetische Evaluatie Stieren (GES) in april doorvoerde, kunnen dan ook niet ieders goedkeuring wegdragen. „Er is veel verwarring en onduidelijkheid over de nieuwe berekening van het exterieur en dan met name over het beenwerk“, stelt Wim de Boer van Veecom. „Stieren die internationaal onomstreden zijn als positieve beenwerkvererfers, zijn van de ene op de andere dag negatieve benenstieren geworden.“

De lage fokwaarden worden behalve door de vijfjaarlijkse basisaanpassing die is doorgevoerd, veroorzaakt door de gewijzigde totstandkoming van de exterieurfokwaarden.

De bovenbalkkenmerken worden namelijk niet langer van de bovenbalkscores van de inspecteurs afgeleid, maar via een formule uit de onderbalkscores berekend, de composites. Kenmerken die niet in de onderbalk zitten, zoals bijvoorbeeld de botkwaliteit, worden daardoor niet meer meegenomen.

Uitwerking desastreuus

De composite beenwerk bestaat uit de onderdelen beenstand achter (15 %), beenstand zij (25 %), klauwhoek (10 %) en beengebreek (50 %), waarbij beenstand zij een optimumken-

merk is met een optimum van 102, oftewel iets kromme benen. „Dat te recht beenwerk wordt afgestraft, is terecht”, oordeelt De Boer. Hij stelt dat de uitgangspunten op zich wel goed zijn, maar dat de uitwerking desastreus is. „Ik denk dat ze het subjectieve oordeel van de inspecteur eruit wilden halen met de composites. Maar nu komt er een super-subjectief oordeel voor terug, namelijk het beengebbruik dat voor 50 procent meetelt. Daarmee zijn we van de regen in de drup beland.”

Voos beenwerk

„We weten nu niet meer welke stieren goede en welke stieren slechte benen vererven, omdat we dat niet meer van de fokwaarde kunnen afleiden. Geeft een stier voos beenwerk, maar lopen de dochters wel goed? Of hebben ze juist goede benen, maar lopen ze wat stijver?” De Boer is met name verbolgen over het feit dat de beenwerkqualiteit niet meer meetelt in de bovenbalk en voor de fokkerij dus is weggevalen. Om de stieren toch op waarde te kunnen schatten, maakt Veeconom gebruik van de Italiaanse cijfers. „Onze stier Wyman noteert in Nederland een fokwaarde van 99 voor het beenwerk, terwijl hij in Italië bekend staat als een benenstier met een score van +2,25.” Volgens De Boer zijn de fokwaarden genivelleerd. „Er zijn geen fatsoenlijke benenstieren meer over. De hoogste niet-Nederlandse stier komt tot een fokwaarde van 107, terwijl de hoogste Nederlandse stier tot 114 komt. Dat zou met buitenlandse stieren ook moeten kunnen. Goldfarm scoort in Italië met 600 fokstierdochters maar liefst +5,50 voor benen en zou dus ook op 114 moeten staan in Nederland (hij scoort 104, red.)”, meent De Boer. „Wij bekijken al jarenlang zelf de dochters en het blijkt eens te meer dat dat uiterst belangrijk is.”

Fokdoel beter sturen

„Kenmerken als botkwaliteit, bovenbouw, uiertextuur, achteruierbreedte, klauwverdeling, koten, ligging staartstuk, overgangen en lendenen zijn ook belangrijk en neemt de inspecteur mee in de bovenbalk.

Al deze kenmerken blijven nu buiten de fokwaardeschatting, terwijl bovenbouw en correctheid van bouw en overgangen wel gedefinieerd zijn in de bovenbalk frame.” Dat zegt René de Wit van GGI, die nog niet helemaal tevreden is met de composites. „De grootste pijn voor veel importeurs zit in het beenwerk. Veel stieren zijn hard gezakt, de spreiding lijkt laag en zeker stieren met wat rechter beenwerk hebben klappen gekregen. We zullen met GES en met de Animal Evaluation Unit van CRV evalueren waar en of er verbeteringen mogelijk zijn.” „Het argument om met composites te werken, is dat je het fokdoel beter kunt sturen. Je kunt je echter de vraag stellen of het voor veehouders wenselijk is dat er continu aan de fokwaarden gestuurd wordt”, aldus De Wit. Zijn collega Jeroen Kloosterziel wijst erop dat een ietwat vlak kruis direct tot een negatieve framescore leidt. „En de Brown Swiss heeft een wat andere kruisconstructie, waardoor het ras nu veel lager voor frame en type scoort.” Om die reden publiceert GGI van de Brown Swiss-stieren als vanouds alleen de Duitse fokwaarden. Voor de Holsteins worden naast de Nederlandse ook de Duitse cijfers gebruikt.

Fokstieren niet interessant

„Een effect van de basisaanpassing is dat bewezen fokstieren nu ineens niet meer interessant zijn?”, stelt Kloosterziel. „Stieren met +500 kilo melk, 105 benen en een klein plusje voor het eiwit zijn er nauwelijks meer. Fokstieren althans niet, genomicsstieren halen het wel en veehouders worden hierdoor toch een beetje meer richting genomicsstieren gedwongen, terwijl die het nog maar waar moeten maken. Een boer is nu niet meer geïnteresseerd in stieren die ze normaal wel kochten, tenzij ze een stier als bijvoorbeeld Leko al gebruikt hebben.” Naast de introductie van composites en de basisaanpassing voerde GES met de wijziging van de Inet nog een derde verandering door. De negatieve weging van de kilo's melk is gewijzigd in een positieve waardering van lactose (en dus melk), waardoor de gehalten vet en eiwit onder druk komen. „De Inet-wijziging zorgt voor grote veranderingen in de rangschikking en als de

uitbetaling van de fabrieken daar bij past, is daar niets mee aan de hand. Wat je echter ziet, is dat de veehouders de laatste twee jaar toch voor gehaltenvererfers kiezen als Big Winner, Atlantic, Kian en Kodak, terwijl vanuit ons pakket Jerudo en Kairo populair blijven”, stelt De Wit. „Er wordt veel gesproken en voorgesorteerd op kenmerken als voerefficiëntie. Dan is het meenemen van de voerkosten in de Inet wel zo logisch en misschien komen koeien die juist minder lactose produceren voor een kilo vet en eiwit dan wel gunstiger uit. De extreme melkvererfers hebben vaak juist weer extra lichaamsgewicht, we zullen in de toekomst zien of dat ook efficiënt is.”

Verliezen identiteit

„De veranderingen die in april zijn doorgevoerd, zijn niet ter verbetering van de fokkerij”, oordeelt Gerard Scheepens van KI Samen. „We zijn een land dat het moet hebben van de verwaarding van melk, we verliezen onze identiteit.” Scheepens wijst erop dat er stieren in de NVI-top staan die zowel het eiwitpercentage als het aantal kilo's eiwit (fors) verlagen. „Het vet en het eiwit zijn belangrijk, de opbrengst van lactose staat daarmee niet in verhouding. Bovendien kost eiwit weinig energie en levert het veel op.” Scheepens hekelt niet alleen de aanpassing van de Inet-formule, maar ook de invulling van de composites. De composite frame bestaat uit voorhand (20 %), inhoud (20 %), kruisligging (30 %) en kruisbreedte (30 %), waarbij de kenmerken voorhand, inhoud en kruisbreedte worden afgetopt bij 104. Een voorhand breder dan 104 levert dus geen hogere framescore op. „Volgens het model geldt: hoe hellender een kruis, hoe beter. Dat is natuurlijk niet zo, alleen een licht hellend kruis is goed”, aldus Scheepens.

Koeien groter

„Verder is het zo dat grotere koeien automatisch ook breder zijn in de voorhand. Dus als je voorhand inweegt in frame, worden de koeien ook groter. En dat terwijl hoogtemaat juist het probleem is.” Scheepens schroomt niet om een stier van de concurrent als voorbeeld te ►

'Fleckvieh-stieren niet omrekenen'

Niet alleen bij de Holstein, maar ook binnen het Fleckvieh-ras is er kritiek op de fokwaardeschatting. De stieren Vanstein, Waldbrand en Wille komen in Nederland tot beenwerkfokwaarden van 111, 99 en 96, terwijl ze in Duitsland tot respectievelijk 93, 117 en 107 komen op basis van grote aantallen dochters. Daarbij moet worden aangetekend dat ze in Duitsland met een grotere spreiding werken, waardoor de Duitse fokwaarden moeten worden gelezen als 98, 106 en 102. Blijft overeind dat de Nederlandse en Duitse cijfers bepaald niet overeenkomen. „De Fleckvieh-inspecteurs scoren ook het spronggewicht, droog of vol, en de kracht in de koten; dit wordt in Nederland niet meegenomen”, stelt Stef Beunk van Bayern Genetik. Hij beschouwt de Nederlandse fokwaarden van Fleckvieh-stieren dan ook als inferieur. „Wij willen geen

omrekening van Fleckvieh naar Holstein-basis, het is appels met peren vergelijken.” Hij wijst erop dat de bespiering buiten beschouwing wordt gelaten en dat alle Fleckvieh-aanbieders gebruik maken van de Duitse Fleckvieh-fokwaarden. „Er is ook nooit overleg geweest over het omrekenen van stieren, we vragen er niet om en we betalen er niet voor”, aldus Beunk. Uiteindelijk is er in 2011 besloten om voor nieuwe Fleckvieh-stieren niet langer Nederlandse fokwaarden te berekenen, echter is GES de oude stieren blijven volgen. Beunk zou liever zien dat ook dat niet langer gebeurt, ten einde ondeugdelijke informatie te voorkomen. „Wij zijn voor een goede voorlichting, in combinatie met reële cijfers en praktijkervaring.” Hans Kerkhof van Xsires is net zo kritisch. „Rau scoort

in Oostenrijk met 96 ondergemiddeld voor beenwerk, in Nederland noteert hij 109. Voor Wille geldt het net andersom, maar ik maak me er niet meer druk om. We kijken alleen naar de cijfers van het land van origine en dat doen we al heel lang zo.” GES-coördinator Roel Veerkamp is het niet eens met Beunk en Kerkhof. „Van stieren die op naam van Bayern Genetik en Xsires staan, worden geen fokwaarden berekend, behalve als ze al gepubliceerd werden voordat GES dit besluit genomen heeft. Ik ben niet gelukkig met dat we niet publiceren. Ik vind dat de Nederlandse veehouder het recht heeft om te weten hoe goed dochters van bepaalde stieren het doen in Nederland, juist om onderscheid te kunnen maken tussen de mooie marketingverhalen.”

stellen. „G-Force heeft 112 hoogtemaat en 95 voorhand. Had hij een hoogtemaat van 100 gehad, dan was de voorhand 89 geweest. Mijn punt is dat de stier uit verband is, maar daar wordt niet naar gekeken.”

Scheepens veroordeelt verder de zware inweging van het volgens hem subjectieve kenmerk beengebreek in de composite beenwerk en ook de composite uiers kan zijn goedkeuring niet wegdragen. Die is opgebouwd uit vooruier-aanhechting (20 %), voorspeenplaatsing (5 %), speenlengte (5 %), uierdiepte (20 %), achteruierhoogte (20 %), ophangband (15 %) en achterspeenplaatsing (-15 %). De speenlengte is een optimumkenmerk met een optimum van 100 en de achterspeenplaatsing zit er negatief in, dus hoe breder de stand, hoe beter.

„Die zogenaamd perfecte uiers zijn niet werkbaar, ze zijn te strak. Uiers moeten ook flexibel zijn”, meent Scheepens. Hij stelt voor dat de stieren die hoog scoren voor aanhoudingspercentages (het aantal dochters dat na verloop van tijd nog op de bedrijven aanwezig is) als uitgangspunt worden genomen. „Daaruit blijkt dat uiers en benen niet belangrijk zijn. Wel belangrijk is dat koeien niet te groot zijn, positief scoren voor conditiescore en niet te open gebouwd zijn. Ook scoren ze positief voor dochtervruchtbaarheid en gehalten.”

Productie en levensduur

Edwin Boogaard van Ingenieursbureau Heemskerk kijkt er heel anders tegenaan. „Stieren die een hoge levensproductie vererven, zijn doorgaans negatief voor eiwit en iets bovengemiddeld qua ontwikkeling.” De wijzigingen die GES in april doorvoerde, pakken goed uit voor de importeur van het Amerikaanse ABS, die met Trigger, Beacon en Dorcy drie stieren in de NVI-top 10 van stieren met Nederlandse dochters heeft. De overeenkomst tussen de drie stieren is dat ze alle drie laag scoren voor percentage eiwit, maar volgens Boogaard is zijn organisatie ‘altijd een kilo-organisatie geweest’.

Boogaard vindt dat de totaalindex nog veel eenvoudiger kan. Er hoeven volgens hem maar twee dingen in te zitten, productie en levensduur. „Hoe een lange levensduur tot stand komt, is niet interessant”, stelt hij. „En als je op kilo's vet en eiwit fokt, ben je niet negatief over de gehalten.”

Deel gewenning

„Als er veel verandert, is het de bedoeling dat het beter wordt. Je kunt je dat op sommige

punten afvragen, maar het is voor een deel ook gewenning”, stelt Walter Liebrechts van Koole & Liebrechts. Hij is voorzitter van de Vereniging van Sperma Importeurs (VSI) en heeft als zodanig zitting in GES. Liebrechts zegt achter de nieuwe Inet-berekening te staan. „De boer wordt uitbetaald op kilo's vet en eiwit en een beetje lactose. De wat rondere dieren met hoge gehalten zijn misschien makkelijker te managen, maar dat is wat anders.”

Liebrechts stelt dat het omrekenen van het beenwerk vanuit het buitenland moeilijk blijft. „Het is natuurlijk niet zo dat Nederlandse stieren veel betere benen hebben dan stieren uit het buitenland. Maar landen hebben behoefte aan een ongunstige omrekening. Atlantic is in Denemarken maar heel gewoontjes en dat gebeurt andersom ook. Daarom is het belangrijk om binnen een land te zien hoe de verschillen zijn tussen stieren.”

Bang voor concurrentie

De VSI-voorzitter geeft aan dat importeurs de fokwaarden uit het land van herkomst kunnen gebruiken, maar stelt dat de regionale KI-verenigingen die sperma van verschillende leveranciers vermarkten (Reproplus, Fertiplus, etc.) een probleem hebben. „De omrekening zou beter moeten worden, maar dat gebeurt dus niet. Een andere oplossing is DNA-materiaal aan te leveren en daar dan een fokwaarde uit te berekenen. Het punt is echter dat CRV dat niet doet.” Liebrechts stelt dat de Eurogenomics-partners weliswaar stieren uitwisselen, maar niet alles publiceren, omdat ze bang zijn voor concurrentie.

Eén Europese index zou volgens Liebrechts ideaal zijn, maar hij ziet dat niet snel gebeuren. „De Amerikaanse TPI wordt leidend in de wereld, de Europeanen hebben allemaal wat anders. Stel dat ze in Pakistan sperma willen kopen, dan kijken ze naar de TPI. Als er één Europese index zou zijn, zou die kunnen concurreren, maar de Europese spelers beconcurreren elkaar en ondertussen gaat de tijd door.”

Geen strekpoten

Iemand die zich over dat soort dingen niet druk maakt, is Gerard Vosman, die namens KI Kampen eveneens zitting heeft in GES. „Ik kan me in grote lijnen wel vinden in de veranderingen die er zijn doorgevoerd, al waren het wel veel veranderingen tegelijk”, stelt Vosman. „Onze stier Suarez geeft vrij recht beenwerk en zijn beenscore is daardoor wat

gezakt. Dat heel recht beenwerk wordt afgestraft is wel goed, als past me dat niet altijd, je wilt geen strekpoten.”

Dat het frame sterk wordt beïnvloed door de kruisligging, vindt Vosman ook niet negatief. „Als een stier voor kruisligging 91 scoort en daardoor 91 voor frame krijgt, kan ik daar wel achter staan.” En ook over de nieuwe Inet is Vosman positief. „Over het algemeen is het zo dat melkstieren nu wat hoger staan. De kilo's vet en eiwit worden betaald.”

Bewuste keuze

„Wij beschouwen de veranderingen als een gegeven, het is vooral erg wennen”, stelt Bertil Muller van CRV. Hij is in principe positief over de aanpassingen. „De veranderingen zijn ter verbetering doorgevoerd, om beter aan te sluiten bij wat er in de markt gevraagd wordt. Aan de andere kant is er uiteraard altijd voer voor discussie.”

Volgens Muller betekenen de composites een wat objectiever systeem en werd er bij de negatieve weging van melk automatisch meer op gehalten gestuurd. „Nu is er een grotere vrijheidsmarge in de stierkeuze.” Muller stelt dat de aanpassingen een bewuste keuze zijn geweest en dat de tijd zal moeten leren hoe het uitpakt. „Iedere keuze heeft voor- en nadelen, ook voor CRV is dit nieuw.”

Terugwerkende kracht

De Wageningse onderzoeker en GES-coördinator Roel Veerkamp is niet onverwacht ook positief over de veranderingen en weerlegt de kritiek. „Ten aanzien van de composites gaan de discussies nu volgen. Ontbreken er nog kenmerken of is de weging niet helemaal optimaal? Het voordeel van composites is dat we de weging met terugwerkende kracht kunnen aanpassen.” Verder stelt hij dat er over het niet groter laten worden van de koeien veel discussie is geweest. „Het blijft lastig vanwege de correlaties tussen de kenmerken. Als je met andere kenmerken vooruit wilt, is het lastig om met hoogtemaat niet te stijgen.”

Ten aanzien van de sterke eiwitverlagers in de top van het NVI-klassement, stelt Veerkamp het volgende: „In Nederland vinden we niet alleen productie belangrijk, maar ook een hele rij andere kenmerken. Daarmee zullen deze stieren hun lagere aantal kilo's eiwit moeten compenseren. Door naar één kenmerk te kijken, ga je weer terug naar de jaren '80 - '90, toen alleen productie belangrijk was.” ■

Copyright foto